

**הכנסת
הלשכה המשפטית**

ירושלים, ט"ז בחשוון התשע"ז
17 בנובמבר 2016

לכבוד

חברי הוועדה המשותפת לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת העבודה הרווחה והבריאות

נכבדי,

הנדון: סימן ד' בפרק ה' להצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 (תגמולים ושיקום – יישום מסקנות ועדת גורן)

סימן ד' בפרק ה' להצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 (להלן – הצעת חוק ההתייעלות) עניינו תיקון חוקי השיקום המבוסס על מסקנות הוועדה הציבורית לבחינת הזכאות לסיוע מאגפי השיקום ("ועדת גורן"). לקראת הדיון בוועדה, מצורפת סקירה בנושא.

רקע – חוקי השיקום

1. חוקי השיקום כוללים שני חוקים עיקריים: חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950 (להלן – חוק משפחות) וחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התש"י-ט-1959 [נוסח משולב] (להלן – חוק הנכים).
2. תכליתם של שני החוקים היא שיקומם של נכי מלחמה ושל משפחות החללים, לצד מתן תגמולים שונים לנכים ולמשפחות החללים. כך אמר ראש הממשלה ושר הביטחון דוד בן-גוריון, שהציג בפני הכנסת את הצעת חוק הנכים ב-1949: "מלחמת החירות של צבא-הגנה לישראל לא היתה כולה זרועה נחת, ניצחונות וכיבושים. היה גם צד שני למטבע. שולם מחיר יקר: נפלו מאות ואלפים מתפארת הנוער שלנו... אך החללים הם רק חלק מהאבדות. רבים נשארו לשמחתנו בחיים, אך גם הם שילמו מחיר יקר – אבר מן החי. והערב אני מגיש לכם בשם הממשלה חוק על החוב, נכון יותר – חלק מן החוב, שאנו חייבים לאלה, שבגופם עזרו לשחרור האדמה והמולדת; חוק על תגמול ושיקום לנכי מלחמה."
3. חקיקת חוקי השיקום יצרה מסלול נפרד עבור משפחות חללי צה"ל ונכי צה"ל, בהשוואה למשפחות חללים אחרים ונכים אחרים, המטופלים באמצעות המוסד לביטוח לאומי.

4. לפי הוראות חוק הנכים, יחשב לנכה חייל שנכותו נגרמה לחייל בשל חבלה, מחלה או החמרת מחלה שאירעו בתקופת השירות ועקב השירות, והוא יהיה זכאי לתגמולים ולשיקום בהתאם להוראות חוק הנכים. בדומה, חייל שמותו נגרם בשל חבלה, מחלה או החמרת מחלה שאירעו בתקופת השירות ועקב השירות, יחשב לנספה, ובכך יוקנו לבני משפחתו זכאות לתגמולים ולשיקום בהתאם לחוק משפחות.

5. לאורך השנים הורחבו גדריהם של חוקי השיקום, והם כוללים כיום גם אוכלוסיות נוספות פרט לחיילי צה"ל שנפגעו במהלך מילוי תפקידם:

- **לוחמי המחתרות**, מכוח אכרזות של שר הביטחון שניתנו בין 1949 ל-1982, מתוקף סמכותו לפי חוק הנכים.
- **מתנדבי הג"א**, מכוח חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951.
- **שוטרים** (מאז 1955), כיום מכוח חוק המשטרה (נכים ונספים), התשמ"א-1981.
- **סוהרים** (מאז 1960), כיום מכוח חוק שירות בתי הסוהר (נכים ונספים), התשמ"א-1981.
- **חברים בארגוני עזר המסייעים להג"א (מד"א וכבאות)** (מאז 1964), לעניין חבלות ומחלות שנגרמו בעת פעולותיהם כארגוני עזר, מכוח חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951.
- **חיילים שנפגעו כתוצאה מפעולה להצלת חיי הזולת** מכוח חוק תגמול לחייל הנפגע בהצלת הזולת, התשכ"ה-1965.
- **אנשי משמר הכנסת**, מכוח חוק משכן הכנסת, רחבתו ומשמר הכנסת, התשכ"ח-1968 (עד 1981 רק לעניין חבלה, ומאז 1981 גם לעניין מחלה והחמרת מחלה).
- **עובדי שירות הביטחון הכללי והמוסד** מכוח חוק שירות המדינה (גימלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970.
- **מיועדים לשירות ביטחון שנפגעו במהלך בדיקות או חיסונים** (מאז 1971), מכוח חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986.
- **חברי המשמר האזרחי** (מאז 1975), מכוח פקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971.
- **עובדי משרד החוץ** שנפגעו בפעילות חבלנית עוינת בעת מילוי תפקידם בחו"ל, מכוח החלטת ממשלה מ-1982 (ההחלטה בוטלה ב-2012).
- **חיילים בחופשה**, לגבי חבלות בלבד, מכוח חוק תגמולים לחיילים ולבני משפחותיהם (חבלה שלא בעת מילוי התפקיד), התשמ"ח-1988.
- **חניכי גדנ"ע, קד"צים, מועמדים ליחידות התנדבות וחברי גרעיני נח"ל** שנחבלו בעת פעילותם, מכוח הוראת משרד הביטחון מ-1989 (ההוראה לגבי חניכי גדנ"ע וחברי גרעיני נח"ל בוטלה ב-2012).
- **חברי כיתות כוננות ורבש"צים** שנפגעו בפעילות מבצעית, מכוח החלטה מ-2002.
- **חיילי צד"ל** שנפגעו במהלך פעילות מבצעית, מכוח חוק אנשי צבא דרום לבנון ומשפחותיהם, התשס"ה-2004.

6. מנגד, צמצום באוכלוסיית המטופלים במסגרת אגף השיקום חל ב-1996, עם כניסתו לתוקף של תיקון מס' 17 לחוק הנכים, שקבע כי נכים שאחוז הנכות שלהם הוא 10% עד 19% יהיו זכאים למענק חד-פעמי במקום התגמולים החודשיים וההטבות שניתנו עד אז, והטיפול בחלק מאוכלוסייה זו הועבר לקופות החולים.

7. בשנת 2007 פרסמה הוועדה לבחינת תקציב הביטחון, בראשות דוד ברודט, את מסקנותיה. הוועדה בחרה שלא לקבל המלצות ישירות בנוגע לאגף השיקום, מאחר שסברה כי הרכבה אינו מאפשר לה לדון בכך לעומק, אך המליצה על הקמת ועדת מומחים ציבורית שמטרתה לייעל את פעילות אגף השיקום ולאתר מקורות לחיסכון תקציבי.

8. בהמשך למסקנות ועדת ברודט, מינו ראש הממשלה, שר הביטחון ושר האוצר בשנת 2009 ועדה ציבורית בראשות השופט בדימוס אורי גורן לבחינת אמות המידה לזכאות לסיוע מאגף שיקום נכים ומאגף משפחות והנצחה במשרד המשפטים (להלן – ועדת גורן).

מסקנות ועדת גורן

9. בשנת 2010 הגישה ועדת גורן את מסקנותיה. עיקרי המלצות הוועדה נגעו לתחולת חוקי השיקום ולהיקפי התגמולים והשיקום הניתנים מכוחם. הוועדה סברה כי העלייה במספר הנכים והמשפחות המוכרים מכוח חוקי השיקום הביאה להתרחקות מכוונתם המקורית של חוקי השיקום, לסייע למי שהגנו בגופם על ביטחון המדינה. לעמדת הוועדה, התרחקות זו בעייתית במישור הערכי, ומעבר לכך, היא יוצרת עומס רב על אגפי השיקום, שפוגע באיכות השירות והטיפול. מתוך תפיסה זו הגיעו המלצות הוועדה.

10. עיקרי המלצות הוועדה בעניין תחולת חוקי השיקום היו:

א. חוקי השיקום ימשיכו לחול באותו אופן על חיילי חובה ומילואים לגבי חבלות שנחבלו בתקופת שירותם ועקב שירותם.

ב. חיילי חובה ומילואים שחלו במחלה במהלך שירותם, או שמחלתם החמורה, יהיו בין אוכלוסיות הזכאים רק אם בנוסף לתנאי "תקופת השירות" ו"עקב השירות" יוכח כי מחלתם או החמרת מחלתם נגרמו בשל "ייחודיות ומיוחדות".

ג. העברת חלק מאוכלוסיות הזכאים של אגף השיקום ואגף משפחות לאחריות המוסד לביטוח לאומי, במקרים של מחלה או החמרת מחלה, בדומה להסדרים הקיימים לגבי נפגעי תאונות עבודה. במקרה של חבלה המליצה הוועדה להותיר אוכלוסיות אלה, המפורטות להלן, באחריות אגף השיקום ואגף משפחות, אך רק אם תנאי השירות שגרמו לפגיעה הם "ייחודיים ומיוחדים" לשירותם, ואין להם מקבילה אזרחית: משרתי הקבע, שוטרים, סוהרים, עובדי השב"כ ועובדי המוסד.

ד. עובדי משרד החוץ ואנשי משמר הכנסת לא ייכללו עוד בין זכאי אגף השיקום ואגף משפחות והטיפול בהם יועבר למוסד לביטוח לאומי.

ה. לגבי חיילים בחופשה, המליצה הוועדה להרחיב את הסייג הקובע כי החריג לזכאות הוא חבלה שנגרמה בשל "התנהגות רעה וחמורה" של החייל, ולקבוע כי די יהיה בחבלה שנגרמה כתוצאה מ"התנהגות פזיזה" שלו.

ו. לוחמי המחותרות, לוחמי צד"ל, חברי כיתות הכוננות, הרבש"צים, חניכי הקד"צים והמועמדים ליחידות התנדבות ימשיכו להיות בין אוכלוסיית הזכאים בהתאם לתנאים הקיימים כיום.

11. עיקרי המלצות הוועדה בעניין היקפי התגמולים והשיקום היו :

- א. ביטול התגמולים הניתנים לאלמנת נכה צה"ל שנפטר שלא עקב נכותו.
  - ב. צמצום היקף הזכאות לרכב רפואי לבעלי נכות של 50% ומעלה, בהתאם למבחנים של פגיעה בכושר ניידות, הפחתת תדירות הזכאות להחלפת רכב לאחת ל-4.5 שנים, וקביעת אחידות בסוג הרכב הניתן.
  - ג. לבעלי דרגת נכות בשיעור של 20%-29% תינתן האפשרות לבחור בין מענק חד-פעמי לבין תגמול חודשי. אלו שיבחרו במענק חד-פעמי יטופלו על ידי קופות החולים.
- נעיר כבר כעת כי הצעת החוק אינה עוסקת בהמלצות ועדת גורן לעניין היקפי התגמולים והשיקום.**

12. בשנת 2014 הפיץ משרד הביטחון תזכיר חוק שמבוסס על המלצות ועדת גורן, במספר שינויים שנפרט, אך תזכיר החוק לא הבשיל לכדי הצעת חוק. בדומה להצעת החוק המונחת על שולחן הוועדה, תזכיר החוק עסק רק בהיבטים הנוגעים לתחולת חוקי השיקום, ולא להיקפי התגמולים והשיקום.

הצעת החוק המונחת על שולחן הוועדה

13. הצעת החוק המונחת על שולחן הוועדה מבוססת על המלצות ועדת גורן הנוגעות לתחולת חוקי השיקום. חלק מהמסקנות אומצו באופן מלא, חלק באופן חלקי, וכן כלולים בה היבטים שוועדת גורן לא התייחסה אליהם.

טבלה מפורטת המתייחסת לכלל האוכלוסיות, ומפרטת את ההבדלים בין המצב הקיים, המלצות ועדת גורן, תזכיר החוק מ-2014 והצעת החוק המונחת על שולחן הוועדה מצורפת כנספח לסקירה זו.

14. נעיר כי כל השינויים המוצעים מתייחסים לחבלות, מחלות והחמרות מחלה שמכאן ואילך. מי שזכאי לתגמולים ולשיקום של אגף השיקום או אגף משפחות כיום, ימשיך להיות זכאי להם גם לאחר תחילת החוק.

צמצום האוכלוסיות הנכללות בגדר חוקי השיקום

15. בהצעת החוק מוצע, ברוח ועדת גורן, לקבוע כי אוכלוסיות מסוימות הזכאיות כיום לתגמולים ולשיקום של אגף השיקום או אגף משפחות, יהיו מעתה באחריות המוסד לביטוח לאומי, ויקבלו תגמולים באופן דומה לזה שמקבלים נפגעי תאונות עבודה.

16. עיקר השינוי מתייחס למשרתי קבע, שוטרים, סוהרים ועובדי השב"כ והמוסד, שימשיכו להיכלל בגדרי חוקי השיקום כאשר מדובר בחבלות והפרעות PTSD שנגרמו עקב מאורע ייחודי ומיוחד לשירות, אך יועברו למסגרת המוסד לביטוח לאומי בכל מקרה אחר, דהיינו כאשר מדובר בחבלות אחרות, במחלות או בהחמרת מחלות שנגרמו במהלך שירותם.

17. שתי אוכלוסיות שמוצע להוציא לחלוטין מגדרי חוקי השיקום הן אנשי משמר הכנסת ומתנדבי המשמר האזרחי.

18. שינוי נוסף הוא צמצום תחולת החוק על חיילים בחופשה. לפי ההצעה, חוקי השיקום לא יחולו על חיילים בחופשה שנחבלו באחת מאלה: א. תאונת דרכים שנגרמה במתכוון, תוך כדי נהיגה ללא רישיון, ללא רשות בעלי הרכב, ללא ביטוח או בנהיגה לשם ביצוע פשע; ב. תוצאה מייצור, החזקה או שימוש של סם מסוכן, או משתיית משקה משכר; ג. כתוצאה מפזיזות של החייל; ד. חבלה שנגרמה בחו"ל, למעט חופשה מאושרת של חייל בודד לצורך ביקור משפחתי.

19. מנגד, מוצע לעגן בחוקי השיקום את החלטת משרד הביטחון להחיל את חוקי השיקום על חבלות שנגרמו לחניכים בהכשרות קדם-צבאיות, למעט הכשרות לנהיגה, ועל מועמדים ליחידות התנדבות.

20. נעיר כי ברמה המעשית, יש לשינויים משמעות רבה. מנתונים שהעביר לנו משרד הביטחון עולה כי להערכתו, לו היו תיקונים אלה בתוקף בשנת 2012, למעלה מ-20% שהוכרו באותה שנה היו עוברים לטיפול המוסד לביטוח הלאומי, ובהתייחס לאוכלוסיית משרתי הקבע, השוטרים, הסוהרים ועובדי ארגוני הביטחון – מדובר בלמעלה מ-60% מהנכים שהיו עוברים לאחריות המוסד לביטוח הלאומי.

21. עוד נעיר כי קשה להעריך מראש האם הנכים והמשפחות יצאו נשכרים או נפסדים מהמעבר לאחריות המוסד לביטוח לאומי, בשל השוני בשיטות חישוב התגמולים בין שני המוסדות. ככלל, בעוד שבאגף השיקום התגמולים ניתנים כסכום קבוע המבוסס על דרגת הנכות, התגמולים במוסד לביטוח לאומי הם נגזרת של דרגת הנכות אך גם של תשלום דמי הביטוח הלאומי, שגובהם תלוי בהכנסתו של המבוטח.

שינוי בתנאים להכרה במחלה ובהחמרת מחלה

22. כיום, קובעים חוקי השיקום כי שני התנאים המצטברים להכרה בנכות או במוות שנגרמו כתוצאה ממחלה או החמרת מחלה הם כי המחלה או ההחמרה נגרמו במהלך תקופת השירות ועקב השירות. בהצעת החוק מוצע להוסיף תנאי נוסף, שיחול למעשה על חיילים בשירות סדיר ובשירות מילואים – המחלה או החמרת המחלה נגרמו גם בשל מאורע או תנאי שירות ייחודיים ומיוחדים לשירות הצבאי.

שינויים הנובעים ממעבר אוכלוסיות לאחריות המוסד לביטוח לאומי

23. כפועל יוצא ממעבר אוכלוסיות שונות לאחריות המוסד לביטוח לאומי, מוצעים בהצעת החוק מספר הסדרים משלימים:

א. על מי שנפגע ואינו זכאי לתגמולים ושיקום ממשרד הביטחון יחולו ההסדרים החלים על נפגעי עבודה לפי חוק הביטוח לאומי.

ב. המוסד לביטוח לאומי ישופה בגין תוספת ההוצאות מתקציב הגוף שאליו משתייך הנפגע שפנה אליו.

ג. חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב-1952 קובע כלל של ייחוד עילה, ולפיו מי שזכאי לתגמולים ולשיקום מכוח חוקי השיקום, יכול לפעול רק בהתאם להם, והוא אינו רשאי להגיש תביעה נזיקית נגד המדינה בשל הפגיעה שנגרמה לו. לפי הצעת החוק, בהתאם לצמצום הזכאות לפי חוקי השיקום, גם ייחוד העילה יצומצם לאותם מקרים שנותרו בגדרי חוקי השיקום. משמעות הדבר היא כי נפגעים שלפי החוק החדש יעברו לאחריות המוסד לביטוח לאומי יוכלו, בנוסף על התגמולים שיקבלו מהמוסד לביטוח לאומי, להגיש במקרים המתאימים תביעה נזיקית נגד המדינה.

הערות הייעוץ המשפטי לוועדה

הסוגיות שמעלה הצעת החוק הן סוגיות ערכיות כבדות משקל שעל חברי הוועדה להכריע בהן, ביחס להיקף אחריותה של מערכת הביטחון למשרתים בה. ואולם, לצד השאלות הערכיות, הצעת החוק מעוררת שאלות נוספות שעל הוועדה לתת עליהן את הדעת.

טיפול במקרים גבוליים

24. יש מקרים שקל לסווג. ברור שגם לפי הצעת החוק, חייל שעלה על מטען צד יוכר כנכה צה"ל זכאי אגף השיקום, כשם שברור שעובד השב"כ שלקה בלבו במשרד יהיה באחריות המוסד לביטוח לאומי. יחד עם זאת, ניסיון החיים מלמד שהמציאות יוצרת גם מקרים "אפורים", שבהם לא יהיה ברור במבט ראשון מיהו הגורם האחראי. עלולים להיווצר מצבים שבהם כל אחד מהגופים יטען שהגוף השני הוא הגוף האחראי, ובמקרים מסוימים הנושא עשוי להגיע להכרעות של ערכאות שיפוטיות. יש לוודא כי מחלוקת בין אגף השיקום לבין המוסד לביטוח לאומי בנוגע לטיפול בנכה או במשפחה השכולה, לא תפגע בטיפול בהם. כך הדבר גם לגבי מקרים ברורים יותר, שבהם האדם שנפגע או בני משפחתו פנו לגורם הלא נכון. גם במקרים אלה, יש לוודא העברה חלקה ומהירה של הטיפול, כדי שהנכה או המשפחה השכולה לא ייפגעו מכך.

מחלות שירות

25. בהצעת החוק מוצע לקבוע כי משרתי הקבע ומשרתי הגופים הביטחוניים האחרים יועברו לאחריות המוסד לביטוח לאומי במקרה של מחלה, למעט חריג אחד – הפרעת PTSD, שתיחשב כחבלה.

26. בתזכיר החוק שהופץ ב-2014 נמנו מספר מחלות אותן הציע משרד הביטחון לקבוע כ"מחלות שירות", שנוכח מאפייניהן והקשר הישיר בינן לבין תנאי השירות הייחודיים בצה"ל, יש להותיר גם את הלוקים בהן בגדרי חוקי השיקום. המחלות שהציע משרד הביטחון הן:

- א. מחלה כתוצאה מחשיפה לחומר מסוכן, קרינה מייננת או קרינת אינפרא-אדום;
- ב. מחלה כתוצאה ממכת חום או מכת קור, או כתוצאה ממוות פתאומי על רקע לבבי שנמנע (Aborted Sudden Cardial Death);
- ג. פגיעה באיברי השמיעה כתוצאה מאירוע רעש מסוים או מחשיפה לרעש אף אם אינה מאירוע מסוים, ובלבד שמקור הרעש הוא מאמצעי לחימה;

- ד. הידבקות במחלה כתוצאה מחשיפה למוצרי דם ונוזלי גוף במסגרת טיפול רפואי בתנאי שדה;
- ה. לישמניה וישראלית;
- ו. מחלת קייסון כתוצאה משאיפת אוויר דחוס;
- ז. נמק אספטי של העצם (Aseptic Bone Necrosis) כתוצאה משאיפת אוויר דחוס;
- ח. מחלה אחרת שקבע שר הביטחון בצו, לאחר שנועץ בוועדת מומחים בתחומי המדע והרפואה.

27. לעמדתנו, אם משרד הביטחון סבר כי יש קשר ישיר בין מחלות אלה לבין תנאי השירות הייחודיים בצה"ל, מן הראוי לשקול לקבוע אותן כמזכות בטיפול אגף השיקום, כפי שהוצע בתזכיר החוק מ-2014.

הסדרים משלימים לאוכלוסיות העוברות לטיפול המוסד לביטוח לאומי

28. בהצעת החוק מוצע להוסיף לחוק הביטוח הלאומי את פרק י"ג 1, שלפיו אנשי מערכת הביטחון (אנשי קבע, שוטרים, סוהרים, עובדי שב"כ ומוסד) שאינם זכאים לפי חוקי השיקום יהיו זכאים לזכויות הניתנות לנפגעי עבודה. ההצעה אינה מבהירה מה מעמדן של קבוצות אחרות שמוצע שלא יהיו זכאיות לפי חוקי השיקום – לדוגמא, מועמדים ליחידות התנדבות שנפגעו מחבלה שאינה ייחודית ומיוחדת לשירות. לעמדתנו, יש לשקול מקרים שבהם ראוי יהיה להכיר בקבוצות אלה כמתנדבים, וכך יהיו זכאים לתגמולים הניתנים למתנדבים לפי פרק י"ג לחוק הביטוח הלאומי.

התייעלות כלכלית – האמנם?

29. כאמור, ההכרעות המרכזיות בהצעת החוק הן הכרעות ערכיות. יחד עם זאת, המסגרת הנורמטיבית של הצעת החוק היא הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות הכספים 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, שמטרתה כלכלית. יתרה מכך, הסעיפים הנדונים מצויים בפרק ה' להצעת החוק, לו סעיף מטרה ספציפי, הקובע כי מטרתו "לקבוע הוראות שיהוו בסיס לקביעת תקציב הביטחון בחוקי התקציב... במטרה... לעודד התייעלות במערכת הביטחון".

30. על כן, על משרדי האוצר והביטחון להציג נתונים התומכים בכך כי ההסדרים המוצעים אכן יעודדו התייעלות במערכת הביטחון.

הסדר השיפוי של המוסד לביטוח לאומי

31. לפי הצעת החוק, הגופים השונים ישפו את המוסד לביטוח לאומי בשל כל הוצאה שהוציא לתשלום גימלאות לפי ההסדר החדש. הסדר זה מעלה מספר שאלות:

א. האם הגורמים השונים שיצטרכו מעתה לשפות את המוסד לביטוח לאומי (משרד הביטחון, השב"כ, המוסד, משטרת ישראל, שב"ס וכו') ערוכים לכך מבחינה תקציבית? יצוין כי חלק מהגופים משלמים כיום דמי ביטוח גם על רכיב נפגעי עבודה, ויש להבהיר האם עליהם להוסיף ולעשות כן.

ב. בדברי ההסבר להצעת החוק נכתב כי הגופים השונים סיכמו כי הסדר השיפוי יעמוד בתוקפו במשך ארבע שנים, ולאחר מכן ייבחן מחדש. נעיר, כי בגוף הצעת החוק אין התייחסות להסכמה זו, והמשמעות היא כי היא תעמוד בתוקפה כל עוד לא יתוקן החוק באופן שיקבע אחרת.

משמעות חשיפת המדינה לתביעות נזיקיות

32. כפי שצינו לעיל, חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב-1952 קובע כלל של ייחוד עילה, ולפיו מי שזכאי לתגמולים ולשיקום מכוח חוקי השיקום, יכול לפעול רק בהתאם להם, והוא אינו רשאי להגיש תביעה נזיקית נגד המדינה בשל הפגיעה שנגרמה לו. לפי הצעת החוק, ייחוד העילה יצומצם לאותם מקרים שנותרו בגדרי חוקי השיקום. משמעות הדבר היא כי נפגעים שלפי החוק החדש יעברו לאחריות המוסד לביטוח לאומי ויכלו, בנוסף על התגמולים שיקבלו מהמוסד לביטוח לאומי, להגיש תביעה נזיקית נגד המדינה. יש היגיון רב בהסדר המוצע, אך נוכח התכלית הכלכלית של הצעת החוק, יש לבחון מה המשמעויות הכלכליות הצפויות כתוצאה מהסדר זה על אוצר המדינה.

אוכלוסיות נוספות

33. מספר אוכלוסיות שחוקי השיקום חלים עליהן לא נבחנו על ידי ועדת גורן, ואין התייחסות אליהן בהצעת החוק. עם קביעתו של הסדר כולל, מן הראוי לתת את הדעת גם לאוכלוסיות אלו, ולהכריע האם להמשיך ולהחיל עליהן את חוקי השיקום או לקבוע הסדר אחר.

34. האוכלוסיות המדוברות הן אלו:

א. מתנדבי הג"א (מוסד שכיום לא קיים בפועל, אך חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951 מאפשר את השימוש בו).

ב. חברי ארגוני העזר של הג"א, בעת שהם ממלאים את תפקידיהם כחברי ארגוני עזר. כיום מוגדרים שני ארגוני עזר – הרשות הארצית לכבאות והצלה ומגן דוד אדום, ובסמכות שר הביטחון לקבוע בצו ארגונים נוספים.

ג. מיועדים לשירות ביטחון שנפגעו בשל בדיקות או חיסון כחלק מהליך המיון לצה"ל.

ד. חיילים שנפגעו עקב פעולות שעשו להצלת חי אדם, אף כשלא היו בתפקיד.

בברכה,

הייעוץ המשפטי לוועדה